

Til venstre: Olafur Eliassons 'Crossing-paths compass' hænger fra loftet. På væggen hænger plakater fra folkeafstemningen om Maastricht-traktaten.

Til højre: Monica Bonvicinis installation 'SCALE OF THINGS (to come)'
Foto: Anders Sune Berg

'Det er lidt som at gå rundt i en gymnasiebog om EU. Det ved jeg, for jeg har selv været med til at skrive en'

Charlottenborg vil med sin nye udstilling sætte den aktuelle situation i EU på dagsordenen. Men der er den jo allerede, påpeger EU-ekspert Ditte Maria Brasso Sørensen, som vi tog med ind at se udstillingen

Kunstkritik Lone Nikolajsen

Der er to mulige indgange til gruppeudstillingen *Europa Endlos* på Charlottenborg i København. Over den ene hænger et skilt af den blå-gule slags, man kender fra lufthavne i EU, hvorpå der står »Europæere/Europeans«. Over den anden hænger et tilsvarende skilt med ordene »Øvrige/Others«. Ditte Maria Brasso Sørensen, der har skrevet ph.d.-afhandling om demokratiopfattelser i EU-debatten, og jeg går ind ad den førstnævnte.

Europa Endlos er kunsthallens måde at forholde sig til den igangværende Brexit-proces og det forestående Europa-Parlamentsvalg på. I introduktionsteksten til udstillingen bruger de ligefrem formuleringen »sætte på dagsordenen«. Men der, på dagsordenen, er den aktuelle situation i EU jo allerede, påpeger Brasso Sørensen, som er med i sin egenskab af ekspert på området.

De fem rum i Charlottenborgs nordfløj er fyldt med installationer, videoværker, fotografier, plakater og skilte af en række toneangivende samtidskunstnere. Værkerne handler enten direkte om EU og Europa eller om de temaer, der fylder i debatten om EU: migration, grænser og udflytning af arbejdspladser.

Den mest skarptskårne kommentar er, hvis man læser den metaforisk, italienske Monica Bonvicinis store fritstående galvaniserede ståltrappe *SCALE OF THINGS (to come)* (2010), som dominerer det første rum: Den munder bare ud i ingenting. Efter trappens øverste trin er der frit fald (men ingen opfordring til at lade sig falde).

På væggene omkring trappen hænger den

tyske kunstnerduo Fischli/Weiss' fotografier af flyvemaskiner i forskellige europæiske lufthavne. De er taget i slutningen af seneste århundrede og ligner i denne kontekst dækbilleder fra et tv-indslag om fri bevægelighed til forveksling.

En fotoserie i samme rum hedder *In Europe* og er lavet af den amerikanske og i Europa bosiddende kunstner Jimmie Durham. Fællesnævneren for de sort-hvide billeder er, at ordet Europa udgør eller indgår i navnet på de fotograferede butikker, produkter og steder. Jeg bemærker det pudsige i et af billederne, som tilsyneladende er taget på en metrostation ved navn Europa. En mand er ved at gå ind ad en dør under skiltet med stationens navn, så det ser ud, som om han har fundet en halvhemmelig indgang til Europa. »Det er da meget sødt,« svarer Ditte Sørensen. »Men når man tænker på, hvordan dørene til Europa faktisk ser ud, er det ret anderledes.«

Migrationsspørgsmålet behandles tydeligst i marokkanske Bouchra Khalilis videoværk *The Tempest Society*, hvor forskellige flygtninge taler om deres erfaringer med at være i Europa. Det er respektfuldt og værdigt dokumenteret, men indfører sig også i en lang række af lignende historier, man kender til. Svenske Sara Jordanö udstiller en halvtimes lavdramatisk film om de fyrede medarbejdere på en svensk diamantfabrik, *Diamantfolket* (2016).

Et kækt indslag er den britiske Jeremy Dellers installation, der består af turist-T-shirts med velkendte slogans på, hvor han har sneget ordene »Fuck Brexit« ind (»Don't Worry / Fuck Brexit«, »My Boyfriend Went to London and All I Got was Fuck Brexit«).

»Nå,« siger jeg.

Brasso Sørensen trækker på skuldrene

og tilføjer: »Det er kedeligt, hvis *Fuck Brexit* bare skal betyde 'sikke en lortebeslutning'. Men måske ville det være lidt sjovt, hvis der også lå et 'fuck, hvor er jeg træt af at høre om det' i værket. Det er jeg bare ikke sikker på, der gør.«

'Vi er den europæiske familie'

Det mest direkte politisk engagerede værk på udstillingen er den tyske fotokunstner Wolfgang Tillmans' (som også har et atelier i London) plakat-kampagne, der opfordrer briter til at stemme *remain*. På relativt neutrale fotografiske baggrunde står der pro-EU-budskaber med varierende grader af patos.

»Vi er den europæiske familie,« proklamerer en af plakaterne på engelsk, mens en usynlig jegperson på en anden plakat fortæller om at være født i ét land, uddannet i et andet, bosat i et tredje og gift med en fra et fjerde. Selv om Ditte Sørensen egentlig sætter pris på engagementet bag aktivismen, kalder hun Tillmans kampagne for en smule tonedøv:

»Ideen om én stor europæisk familie eller om et grænseløst Europa findes næsten kun blandt dem, der i forvejen er imod Brexit. Jeg tror, budskabet går tabt, når man taler om EU på den måde. Ikke fordi folk ikke forstår det, men fordi de er uenige. Og uenigheden kommer for en stor del også af, at folk bor nogle steder, hvor man ikke oplever alle fordelene ved det grænseløse Europa og ikke lige får en hollandsk kæreste, som man flytter til Italien med, hvor man så får et kosmopolitisk barn.«

Brasso Sørensen ser Tillmans' kampagne som et eksempel på, hvordan *remain*-siden hverken prøver at tale den andens sides sprog eller sætte sig ind i dens levevilkår og i, hvad EU har at give dem:

»I EU har man måske også trukket sig selv og det store europaanarrativ op på så høj en klinge, at det bliver nemt at affeje. EU præsenterer sit projekt som grandios, men meget af det, EU laver, er ikke specielt

“

Dem, der slår meget på fredsnarrativet, kan godt være ret uengagerede i substansen af den modstand, der er

Ditte Maria Brasso Sørensen
Ph.d. i demokratiopfattelser
i EU-debatten

grandiost. Det handler om basal regulering af en masse dagligdagsforhold.«

En af plakaterne kalder EU for det største fredsprojekt i menneskehedens historie. Selv om Ditte Maria Brasso Sørensen også ser EU som et fredsprojekt (pakket ind i et frihandelsprojekt), kan hun godt være skeptisk over for måden, den fremstilling bliver brugt på:

»Jeg tror ikke, at minderne fra verdenskrigene i sig selv er fredsskabende. Derfor er det vigtigt at have politiske organisationer og strukturer, der kan forhindre nye konflikter. Men de helt store proeuropæere som Europa-Kommissionsformand Jean-Claude Juncker taler nogle gange om EU-skeptikerne som nogle, der – fordi de ikke vil EU – heller ikke vil freden. Det er uønskværdigt, fordi man tager noget politisk og gør det til et moralsk spørgsmål.«

Det er ifølge Brasso Sørensen også strategisk dumt, fordi det ikke ligefrem gør skeptikerne mere tændte på ideen om EU:

»Det er jo legitimt at ønske mere national selvbestemmelse. Hvis man f.eks. har en tradition for et mere reguleret arbejdsmarked, man gerne vil beholde – eller hvis flertallet i ens land foretrækker traditionelle familieformer. Det er selvfølgelig helt vildt nederen for dem, der bor i det land og har det anderledes, men det er legitimt at ville diskutere ægteskabs- og barselslovgivning. Jeg er totalt for EU, og jeg synes, det er godt, at man tør gå foran og sige, at man går ind for ligestilling i alle dens former. Men det er et politisk spørgsmål. Og dem, der slår meget på freds-narrativet, kan godt være ret uengagerede i substansen af den modstand, der er.«

Åbne og lukkede døre

I et hjørne ligger der en bunke skilte fra en anti-Brexit-demonstration. På væggen skråt

over for hænger der plakater fra de danske EU-afstemninger gennem tiden. I loftet hænger et stykke drivtømmer, som den dansk-islandske kunstner Olafur Eliasson kalder *Crossing-paths compass*.

»Det her ligner alle væggene på Institut for Statskundskab,« siger Ditte Maria Brasso Sørensen. »Og der hører plakaterne ligesom til. Det er svært at se mere i dem, end det, der står på dem.« Det samme gælder protestskiltene. Man bliver immun over for dem, fordi man allerede har set så mange, mener Brasso Sørensen:

»Spørgsmålet er også, hvor didaktisk sådan en udstilling kan være uden at bevæge sig ud af kunstområdet og over i oplysnings- eller undervisningsmaterialet. Det er lidt som at gå rundt i en gymnasiebog om EU. Det ved jeg, for jeg har selv været med til at skrive sådan en.«

Netop fordi EU og ikke mindst Brexit i den grad er på dagsordenen allerede, virker det for Brasso Sørensen nærmest overflødigt at behandle det kunstnerisk:

»Jeg kan godt se, at kunsten kan være med til at forandre noget, hvis der er et stort samfundsmæssigt spørgsmål, man har glemt at tale om. Hvorimod det her er noget, vi taler om hele tiden. Det er lidt at sparke åbne døre ind i stedet for at koncentrere sig om de døre, der er lukkede, eller som man måske ikke engang har fået øje på endnu.«

loni@information.dk

Udstillingen 'Europa Endlos' kan ses på Charlottenborg i København frem til 11. august. I forbindelse med udstillingen er der en række arrangementer lavet i samarbejde med OPH:DOX og Atlas Magasin.

VERDENS STØRSTE TURNERENDE TEATERFESTIVAL FOR BØRN & UNGE

APRIL FESTIVAL 2019

HJØRRING KOMMUNE

TEATER FOR SMÅ & STORE

31. MARTS TIL 7. APRIL

Se mere og bestil gratis billetter på aprilfestival.dk

LISE DE LA SALLE, PIANO

TIRSDAG 9. APRIL KL. 20.00

LÆS MERE OG KØB BILLETTER PÅ MOGENSDAHL.DK

MOGENS DAHL KONCERTSAL